

Dechrau wrth fy Nhraed

Y Dysgwr, yr Ysgol a'r Gymuned Leol: Fyddai dysgu'r dysgwr yn cael ei llunio o amgylchedd cyfagos a phell y dysgwr. Bydd damcaniaeth systemau ecolegol Bronfenbrenner (2019) yn arddangos mae rhinweddau cynhenid plant a'u hamgylchedd yn rhyngweithio i ddylanwadu ar sut maen nhw'n tyfu ac yn datblygu. Dengys trwy bum system ecolegol sydd yn anochel yn rhyngweithio â'i gilydd a dylanwadu â'i gilydd ym mhob agwedd ar fywydau'r plant. Mae'n categoreiddio'r dylanwadau hyn i bum system ecolegol sy'n cylchredeg o amgylch y plentyn, fel y microsystem sef yr amgylchedd uniongyrchol y mae'r plant yn byw ynddo neu'r macrosystem a diffinio'r casgliad mwyaf pell o bobl a lleoedd y plant sy'n dal i gael dylanwadau sylweddol arnynt. Mi fydd ymchwil Bronfenbrenner yn enghraifft eglur o'r perthynas aruthrol rhwng y dysgwr, yr ysgol a'r gymuned leol, gan uwcholeuo mi fydd yr ysgol a'r gymuned leol yn amgylchedd uniongyrchol a fydd yn dylanwadu'r dysgwr. Er gwaethaf, gallai dau blentyn mewn yr un microsystem cael profiad o amgylchedd hollol wahanol, felly mae modd iddynt ddatblygu yn wahanol er gwell neu waeth. Gallai ffactorau megis geneteg, rhieni, gymuned leol ethnig amrywiol dylanwadu ar hyn, trwy weld hyn ym mhersonol o fewn fy ysgol pontio ble fydd plant o'r un gymuned ar wahanol lefelau o ddatblygiad. Felly, gallai dadlau fod theori Bronfenbrenner yn friff, gan edrych dros ffactorau mân eraill a all fod yn dylanwadu'n uniongyrchol ar y dysgwr. Mae'r parthau amgylchedd adeileidig penodol a nodwyd fel dylanwadau posibl tebygol ar ddatblygiad plant yn cynnwys dwysedd tai, mynediad at wasanaethau lleol, parciau a meysydd chwarae ac amgylchedd y cartref awyr agored. (Christian et al., 2015). Yn ogystal mae modd meddwl mai'r aelwyd yw'r dylanwad amgylcheddol agosach ar ddatblygiad plant, ble fydd plant fel arfer yn treulio'r rhan fwyaf o'i amser (Siddiqi et al, 2007). Traddodir Muñoz et al (2009) bydd tu allan i'r aelwyd, parc ac ardal chwarae yn ardaloedd dewisol i blant chwarae. Fodd bynnag, mae maint, ansawdd ac agosrwydd parciau a meysydd chwarae yn amrywio'n sylweddol, gyda seilwaith gwaeth mewn cymdogaethau economaidd-gymdeithasol mwy difreintiedig (Vaughan et al., 2013, Astell-Burt et al., 2014), sylweddolais o agosrwydd rheiddiol yr ysgol fod rhai parciau, ond roedd tai heb iardiau i blant chwarae ynddynt o gwbl. Felly gall fod Bronfenbrenner wedi anwybyddu rhai ffactorau man yn ei theori.

Y Dysgwr: Fel dywedir Bronfenbrenner, y plentyn fydd canolbwynt ynghanol nifer o systemau ecolegol a fydd yn dylanwadu ar ei datblygiad. Ond yn y canol mae llawer o'r datblygiad trwy chwarae. Eiriolwr Froebel (1782-1852) bod chwarae rhydd yn agwedd bwysig, sy'n gyffredin i bob bod dynol. Gwelodd pob plentyn fel unigolyn unigryw ag angen i gymorth sensitif a phriodoli ddatblygu a dysgu yn y ffordd orau bosibl. Dros y blynyddoedd datblygodd ef gwricwlwm yn ymwneud â chwarae rhydd plant, a chredai mai hwn oedd y math uchaf o ddysgu. Cytunir Bruner a Haste (1987) gan ddadlau mai bod yn egniol yw'r hyn sy'n achosi i blant yn gorfforol ac yn wybyddol lunio eu barn eu hunain o'r byd, personoli'r profiad a'i gymhwyso mewn ffyrdd sy'n gwneud synnwyr iddynt. Yn fy mhrofiad yn yr ysgol fod alluogi plant i chwarae amser chwarae yn enwedig heb offer wrth iddynt ddefnyddio ei dychymyg. Gwelir hefyd fod galluogi chwarae yn y dosbarth yn hybu dysgu o fy mhrofiad, cytunir Moyles (1986) trwy ddweud bod angen achos dros edrych ar chwarae fel ffordd o addysgu a dysgu yn hytrach nag fel endid ar wahân. O ganlyniad, mae dysgu yn creu cysylltiad cryf rhwng y dysgwr, ysgol a'r gymuned leol wrth i chwarae fod yn bosib ymhobman.

Ffigwr 2

Creu Amgylchedd: Byddai'n aruthrol o bwysig creu amgylchedd sydd yn galluogi dysgu, yn aml fydd hyn yn yr ysgol. Bydd y theori meddylfryd twf yn adnabod bod adborth y mae athrawon yn ei roi i'w dysgwyr naill ai annog plentyn i ddewis her a chynyddu cyflawniad neu edrych am ffordd hawdd allan. Mae astudiaethau ar wahanol fathau o ganmoliaeth wedi dangos bod dweud wrth blant eu bod yn graff yn annog meddylfryd sefydlog, ond mae canmol gwaith caled ac ymdrech yn meithrin meddylfryd twf. Byddai canmoliaeth yn cael ei rhoi yn yr ysgol ac weithiau gan y gymuned leol sydd yn annog datblygiad y dysgwr. Gwelais y defnydd o'r dechneg yma fy hun yn yr ysgol gan hefyd rhoi ef i ddefnydd fy hun wrth gamol plant am ei gwaith. Bydd theori mantell yr arbenigwr hefyd yn adeiladu amgylchedd trwy wneud y dysgwr ymgymryd â rolau arbenigwyr mewn maes dynodedig. Sydd yn rhoi iddynt annibyniaeth tu hwnt i'r ysgol, hunanhyder a chyfrifoldeb i'r rôl maent wedi cael ei rhoi. Fyddwn yn weld hyn wrth i'r athro rhoi rhai cyfrifoldeb i ddysgwr wneud tasg annibynnol neu arwain grŵp, fydd y dechneg yw yn arddangos o'r defnydd yr ysgol o 'helpwr y dydd'. Fydd yr amgylchiadau sy'n cael ei thynnu o'r ysgol yn cael effaith ar y dysgwr wrth iddynt gysylltu ar gymuned ag yn yr aelwyd.

Yr Ysgol: Fyddai'r ysgol ac mi fyddwn yn ymweld adref i dref fwyaf y sir. Fyddai ethos yr ysgol "Tyfu a Llwyddo Gyda'n Gilydd". Adlewyrchi'r hyn ymdrechion yr ysgol i weithio gyda'r dysgwr er mwyn datblygu ymhob maes ag i lwyddo, meddyli'r hyn gweithio gyda'r gymuned ar gyfer llwyddiant y dysgwyr. Yn ogystal fydd yn ysgol Gymraeg, felly yn hybu'r plant i siarad Cymraeg yn yr ysgol, adref ag yn y gymuned. O siarad ag staff darganfyddai fod yr ysgol yn cysylltu ar gymuned yn arferol trwy ddigwyddiadau lleol, er enghraifft, ymweld â'r theatr ar gyfer pantomeim a hefyd y sioe Nadolig, yn yr un modd fyddent yn ymweld ar ganolfan hamdden yn wythnosol ar gyfer gwersi nofio. Darperir gwaith elusennol trwy godi arian ar gyfer plannu coed trwy wneud dipyn o arddio cymunedol a hefyd trwy wella tir yr ysgol trwy blannu hadau a chodi sbwriel. Codwynt arian trwy wneud anrhegion bach yn ystod y ffair Nadolig. Cefais y pleser o helpu dosbarth creu siapiau allan o fwyd adar ar gyfer adar yr ardal. Mi fydd yr ysgol yn ymwneud a chwmnïau fel Masnach Deg ac Eco-Schools gan weithredu gyda trwy agor caffi bach yn yr ysgol am ddydd a hefyd trwy gadw'r ysgol yn wyrdd trwy ailgylchu. Fyddai'r ysgol yn ymgysylltu yn ehangach gyda'r dysgwyr trwy ddarparu gwaith cartref a llyfr darllen i fynd adref gyda trwy er mwyn iddynt weithio a darllen adref yn ogystal ag yn yr ysgol fydd modd i'r gofalydd rhoi cymorth iddynt. Adroddir Estyn (2017), mai nifer bach iawn o blant o leiafrif ethnig, gyda 17% o blant gydag anghenion dysgu ychwanegol, ag 9% o blant yn cael cinio ysgol am ddim sydd o dan y cyfartaledd cenedlaethol o 19%. Dywed Estyn (2017) fydd yr ysgol lle arwyddocaol yn y gymuned leol gyda chysylltiadau gydag ochr crefyddol y gymuned trwy ymwneud a chapeli gan wneud gwasanaethau a chanu. Bydd cysylltiadau agos a chlwb rygbi lleol y Scarlets a chlwb pêl-droed Abertawe i gyfoethogi profiadau disgyblion yn llwyddiannus. Byddai'r ysgol yn rhoi profiadau aml iawn i gysylltu ag y gymuned a fydd yn ymgysylltu'r dysgwyr ar fyd yn well gan ar yr un tro darparu dysgu gweithredol trwy fynd allan i'r byd a gwneud pethau yn hytrach nag aros yn y dosbarth.

Y gymuned: Yn 2007, amcangyfrif mai 78,300 o bobl yn byw yn Llanelli (National Assembly Wales), yn ogystal yn 2001 dywed NAW (2008) fod 13.9% o boblogaeth Llanelli wedi'i eni tu allan i Gymru ond rhagdybir ond 42% o'r boblogaeth oedd gallu siarad Cymraeg (NAW, 2008). Dengys y data fydd yn dref gyda llond llaw o bobl o gefndir ethnig neu du allan i Gymru. Dangosir ymchwil mae cymunedau amrywiol yn rhoi cyfle i bobl o wahanol gefndiroedd hiliol ac ethnig ddod i gysylltiad â'i gilydd, byddent o'r farn y byddai'r profiadau hyn yn creu effaith gadarnhaol ar hunaniaeth pobl (Narayanan, 2018), yn amlwg nid gwelir fod nifer eang o bobl o gefndir ethnig, felly mae llai o fodd i blant wneud cysylltiadau a deallusrwydd gyda ffydd, diwylliant ac amrywiaethau eraill y byd o'i gymuned leol. Er gwaethaf, fydd llai nag hanner o'r bobl yn siarad Cymraeg o fewn y dref (NAW, 2008). Fyddai'r ysgol bontio yn amlwg yn llym yn ysgol cyfrwng Cymraeg felly er mwyn adeiladu ar y Gymraeg hon fydd angen siarad Cymraeg o fewn yr aelwyd ag y gymuned. Fyddai Llywodraeth Cymru (2017) yn obeithiol o gyrraedd 1 miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050. Er mwyn cyrraedd hyn fydd angen y genhedlaeth newydd gadw i siarad Cymraeg, mae modd credu fyddai'r ysgol yn cadw cysylltiad Cymraeg gryf ar ddysgwr ond ar y naill law fyddai'r gymuned leol gyda chysylltiad Cymraeg gwan i'r dysgwr. Adnabyddir fod yr ysgol yn ymwneud yn Gymraeg ar gymuned ag o bosib all parhad hyn galluogi fwy o siaradwyr Gymraeg i ddatblygu yn ogystal â chael y dysgwr i siarad Cymraeg o fewn y gymuned leol yn atodol i yn yr ysgol.

Rhestr Gyfeiriadau

Bruner. J, Haste. H (1987) *Making Sense: the child's construction of the world* London : Methuen and Co

Christian. H, Ball. S, Zubrick. S.R, Birkman. S, Turrell. G, Boruff. B, Foster. S (2017) 'Health and Place' *Relationship between the neighbourhood built environment and early child development* Cyf.48, tud.90-101

Christian. H, Zubrick. S, Foster. S, Giles-Corti. B, Bull. F, Wood. L, Knuiman. M, Brinkman. S, Houghton. S, Boruff. B (2015) 'Health&Place' *The influence of the neighborhood physical environment on early child health and development: A critical review and call for research* Cyf.33 , tud. 25-36

Estyn (2017) *Adroddiad Arolygu Ysgol Gymraeg Dewi Sant* Ar gael yn: <https://www.estyn.gov.wales/sites/www.estyn.gov.wales/files/documents/Ysgol%20Gymraeg%20Dewi%20Sant%20en.pdf> (Darllenwyd ar: 3 Chwefror 2020)

Farmer. D, (2011) *Learning through drama in the primary years* England: Drama Resource.

Gwefan Ysgol Pontio Ar gael yn: <https://www.ysgolgymraegdewisant.co.uk/> (Darllenwyd ar 5ed Chwefror, 2020)

Llywodraeth Cymru (2017) *Technical report: Projection and trajectory for the number of Welsh speakers aged three and over, 2011 to 2050* Ar gael yn: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/welsh-speaker-estimates-2011-to-2050-technical-report.pdf> (Darllenwyd ar: 4 Chwefror, 2020)

Mindsetworks (2017) *Dr. Dweck's research into growth mindset changed education forever* Ar gael yn: <https://www.mindsetworks.com/science/> (Darllenwyd ar: 5 Chwefror 2020)

Moyles, J.R., 1989. *Just playing : the role and status of play in early childhood education.*, Milton Keynes: OUP.

Muñoz. S.A (2009) *Children in the Outdoors: A literature review* Sustainable Development Research Centre: Llundain

Narayanan. J (2018) 'World Economic Forum' *Diversity is good for our communities. Here's the evidence* Ar gael yn: <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/people-who-live-in-diverse-neighbourhoods-are-more-helpful-here-s-how-we-know> (Darllenwyd ar: 5 Chwefror, 2020)

National Assembly for Wales (2010) *Key Statistics for Llanelli* Ar gael yn: <https://www.assembly.wales/NAfW%20Documents/10-034.pdf%20-%2014052010/10-034-English.pdf> (Darllenwyd ar: 3 Chwefror, 2020)

Psychology Notes HQ (2019) *What is Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory?* Ar gael yn: <https://www.psychologynoteshq.com/bronfenbrenner-ecological-theory/> (Darllenwyd ar 5 Chwefror, 2020)

Siddiqi. A, Irwin L.G, Hertzman. C (2007) *Total environment assessment model for early child development* WHO: Geneva

UKEssays. (2018) *Theories surrounding learning through play* Ar gael yn: <https://www.ukessays.com/essays/young-people/theories-surrounding-learning-through-play-young-people-essay.php?vref=1> (Darllenwyd ar 3 Chwefror, 2020)

Vaughan. K, Kaczynski. A, Wilhelm Stanis. S, Besenyi. G, Bergstrom. R, Heinrich. K (2013) 'Annals of Behavioral Medicine' *Exploring the distribution of park availability, features, and quality across Kansas City, Missouri by income and race/ethnicity: An environmental justice investigation* Cyf.45, tud. 28-38

Wallace, S. (2009). Froebel, Friedrich (1782–1852). *A Dictionary of Education*, A Dictionary of Education.

Atodiadau

Ffigwr 1 - Community Centered Philanthropy, Ar gael yn: <https://aspencommunitysolutions.org/community-centered-philanthropy/>

Ffigwr 2- Footsteps Outline Clipart, Ar gael yn: <https://webstockreview.net/pict/getfirst>